

▲ Panorama z Jeskynní vyhlídky.

Zajímavá místa Karlovarského kraje – Bukovská vrchovina

Stanislav Wieser, Karlovy Vary

Kdo se nezabývá podrobným geomorfologickým členěním reliéfu České republiky, zapoehybuje, zda tento zeměpisný název přísluší do Karlovarského kraje. Části tohoto podokrsku Hornoslavkovské vrchoviny jsou známé pod názvy Kozí hřbety či Kozí hory (nejvyšší Buková 736 m) a severně od Ohře Kovářka (nejvyšší kóta 566 m nad tzv. Výřimí skalami). Od hladiny Ohře v kaňonovitém údolí pod Koulí (cca 658 m n. m.) činí výškový rozdíl téměř 280 m. Zde jsou ve svahu nejzachovalejší bučiny, které připomínají původní lesní porost, a z vrstevnicové vozovky se otevírají místy průhledy na lesnatou krajinu severní části Bukovské vrchoviny. Také jižní část vrchoviny pokrývá lesní komplex s převahou hospodářských porostů, zde již většinou smrkových s příměsí modřinů. Původní les připomínají jen fragmenty se suchými bory na skalách, údolní jasanovo-olšové luhy, ojediněle mokřadní olšiny, zejména však bučiny s kleny v suťových svazích. Mezi místními názvy najdeme Březinku a v porostech leckde skutečné březiny, které nebyly vysazeny pro hospodářský užitek. Zdejší revíry patřily

většinou k montánním lesům rezervovaným pro slavkovské doly a jejich stav v první polovině 19. století byl podle zachovaných zápisů velmi špatný. V roce 1865 skončila práva montánních lesů a jednotlivá poleší byla nabídnuta ke koupi. Do sousedství majetků města Lokte se tak dostal např. továrník Rudolf Fišer, majitel porcelánky v Březové, který kolem roku 1890 dal postavit fořtovnu Bor spolu se svým zámečkem v Cihelnách. Vedle loketských lesů tak obhospodařoval podstatnou část Kozích hřbetů. Ač se dá najít pro nynější zájemce o krajinu a přírodu mnoho zajímavých míst v Bukovské vrchovině, zmíním nejprve historický stav, který možná překvapí každého, kdo považuje za největší katastrofu pro lesy v našem kraji jejich odumírání vlivem průmyslových imisí především v 80. letech 20. století. Při hledání literatury o Kozích hřbetech jsem dostal od kamaráda Standy Burachoviče brožurku průvodce "Wälderschau des Vereines deutscher Forstleute in Böhmen am 16. August 1901 im Stadt Elbogener Reviere Ziegenruck". Mapa v ní zobrazuje exkurzní trasu vedenou

▲ Pohled z Kovářky do údolí Ohře a na Výří a Vysoký hřbet.

od porcelánky v Lokti přes Vildenavu k nynější farmě Hory, sestupem k tehdejšímu mostu na Hansheiling Wiese (nynější Dětský ráj Svatošky), dále stoupající vozovkou na úbočí Koule, k bývalé Zdemyšli a zpět k porcelánce Epiag. Tehdejší němečtí lesníci v Čechách se měli poučit o způsobech hospodaření v lesích postižených tzv. kouřovými škodami. Všeobecně v podhorských krajích je způsobovaly kouřové plyny spolu s popílkem z továren spalujících uhlí. Zde šlo především o porcelánky. Mezi první, kteří popsali škody na lesích, patřil lesmistr Schneider z Lokte. Roku 1898 ve vlastivědě okresu Sokolov popsal poškození smrčín a borů v údolních polohách Sokolovské pánve a posteskl si: „S politováním se zrak lesníka a milovníka přírody odvrací od beznadějně nemocných lesů v kouřové cloně ke světlým horským výšinám, kde silný, tmavě zelený a energií oplývající les kontrastuje s jasným nebem.“

Roku 1901 na exkurzní trase ve svazích nad porcelánkou viděli lesníci nově vysazené osmileté březiny, o kterých se předpokládalo, že nepodlehnou kouřovým škodám. Dále u Vildenavy lesní dělníci právě sázeli jako příklad počínající obnovy listnatých lesů javory, buky, lípy i červené duby. Stejnými dřevinami a také kanadskými topoly, olšemi a švestkami byly osazovány louky, lesní lemy a nelesní návrší. Na porostech poškozených kouřem byly znatelné žíry hmyzu. Olšinu u mostu přes Ohří shledali lesníci v dobrém stavu. Již z předchozích let byly znatelné škody

na jedlích, ale o smrčínách panovalo přesvědčení, že zcela zahynou. Povzbuzení pro obnovu listnatých lesů získali účastníci exkurze pohledem do bučin pod Koulí, kde spatřili 80–130 let staré a zdravé stromy. U Zdemyšle, která jako zemědělská usedlost byla teprve od roku 1880 zakoupena pro lesní hospodářství, se sázely balené sazenice listnáčů, protože velká část kultury zde shořela při požáru roku 1889. Pro revír Koží hřbety, kde byly do té doby hospodářskými dřevinami smrk, jedle a borovice, byl ilustrativně mezi lety 1881–1901 na vybraných parcelách u Lokte zaznamenáván pokles přírůstku dřevní hmoty. Naděje lesního hospodářství tehdy spočívala v listnatých lesích. Tehdy lesníci netušili, že během století se přesunou imisní škody do jehličnatých porostů v jiných polohách.

Stojí za poučení o stavu lesů projít si nyní tehdejší exkurzní trasu. Nabízejí se na ní i atraktivní náměty pro milovníky toulek krajinou. Březiny jakožto hospodářský les již nenajdeme, ale mezi břizami u oplocení bývalého muničního skladu, nyní obory Hory, na jaře kvetl vřesovec a snad se tam znovu objeví. Odtud ve východním směru lze nalézt místa úchvatných výhledů na kaňon Ohře s Loktem. Niže ležící dvorec Vildenava je v přestavbě na honosnější sídlo. Nad ním stojí smírčí kříž převezený sem před 25 lety ze skládky u Žalmanova a okolní louka není osázena pokusnými porosty listnáčů, jak byly zmíněny v popisu procházky německých lesníků. Nabíží

▲ Mezník u Kozihorské cesty.
Všechny fotografie Stanislav Wieser.

výhled. Lesníci na své exkurzi šli dále svahem, takže minuli Cínový příkop s nalezištěm krystalických srostlic „karlovarských dvojčat“, na jejichž výskyt je upozornění na nynější naučné stezce. Východním směrem stoupá cesta mezi drobnými výchozy skal a dovede nás k odbočce na Jeskynní vyhlídku na rozdrobeném skalním defilé. Koho láká dobrodružství hledání, může dál z cesty sestoupit níže na ostroh zaklesnutého meandru Ohře a po loveckém vrstevnicovém chodníku severovýchodním směrem se vydat nad skalní útvar Strážce. V případě neúspěšného hledání po chodníku a výše lesem pokračovat k vyhlídce z Výřích skal. Nad nimi byla vedena někdejší exkurzní trasa sestupující obloukem k Ohři. Studánky při cestě jsou v nynějších parných letech vyschlé a podobně vysychá olšina u řeky. Most, který byl stržen koncem minulého války, bude možná obnoven na zachovalém předmostí a pilíři, ale zatím cesta na pravý břeh řeky vede přes lanovou lávku kolem Svatošských skal. Neúspěšný byl již 20 let starý záměr v rámci péče o národní přírodní památku zachovat v ní bezlesí. Je zde dekla-

rováno, leč bujné porosty včetně vždy vitálních bříz prorůstají skalním defilé. Z rušného úseku cesty k Dětskému ráji Svatošky stoupá vozovka ke Kouli, kde stále je nádherná bučina. Chodník k bývalé lovecké chatě i její místo se těžko hledá. Při bloudění po ztrácejících se lesních cestách platí pravidlo buď svahem klesat k řece, nebo stoupat až k dosažení sjízdné vrstevnicové cesty. Ovšem s GPS přístroji to již nebudou dávno prožívaná dobrodružství. Kdo vystoupá na Kouli, ať s vlastními orientačními smysly, či zprostředkovanou navigací, bude odměněn výhledem.

Usedlost Zdemyslí byla zbourána a pod plánýrkou v jejím místě jsou prý ještě sklepy. Hledal jsem tu spíš lilii zlatohlavou, která na louce pod Zdemyslí před 30 lety vykvétala. Tady a všude v Kozích hřbetech jsem nyní našel hojně porosty náprstníku červeného. Místo sestupu do Lokte by se nabízelo ještě jedno hledání pod cestou směrem k Údolí: Umrličí hlavy, rovnániny z kamenů, jsou prý podle staré německé vlastivědy mohylami z pohanských dob. Zatím to asi nikdo neprokázal. Stará Slavkovská cesta, vedená z Doubí kolem hájovny Bor, pod Jelením vrchem s přírodní památkou Moučné pytle, kolem bývalého armádního výjezdního stanoviště na Bukové, je hlavní páteřní trasou pro přístup k mnoha lesním zákoutím Kozích hřbetů. Mezi žulovými skalními výchozy je i čedičový výlev, v hospodářském lese je i rašeliniště a v hlubokých erozních rýhách vyvěrají pitné prameny. Okopy pro vojenskou techniku jsou už jen těžko rozeznatelné, ocelová věž na plochem vrcholu Bukové se rozpadla. Obnovovaný les všude kolem se rozvíjí svým tempem a po těžbách dříví nabízí z pasek stále se měnící rozhledy do krajin. ■

Kresba
Jana Rolková.